
Výročia

K počiatkom práce metodistov na území bývalého Československa pred sto rokmi

Pavel PROCHÁZKA

Abstrakt

Autor približuje počiatky metodizmu – evanjelizačného hnutia, ktoré pôsobením Johna Wesleyho vzniklo v 18. storočí na Britských ostrovoch. Postupne sa šírilo do iných krajín, pred vyše 100 rokmi sa dostalo aj na územie bývalého Československa. Príspevok prináša detailnejšie informácie o počiatkoch metodistickej práce, prvých kazateľoch a metodistických zboroch na území súčasnej Českej republiky a Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: počiatky, metodizmus, Čechy, Slovensko, história

Abstract

The author describes the beginnings of Methodism - the evangelistic movement, which originated in the 18th century in the British Isles under the influence of John Wesley. It gradually spread to other countries, more than 100 years ago it reached also the territory of the former Czechoslovakia. The article provides more detailed information about the beginnings of the Methodist work, the first preachers and Methodist churches in the region of the current Czech Republic and the Slovak Republic.

Keywords: beginnings, methodism, Bohemia, Slovakia, history

Metodizmus sa šíril od svojho počiatku v 18. storočí na Britských ostrovoch ako evanjelizačné hnutie. Kým vznik viacerých reformných kresťanských tradícií často zrkadlí svoj pôvod v konfesionálnych alebo teologických nezhodách, metodizmus vychádzal z evanjelizačného a misijného imperatívu. V prvom konferenčnom protokole z roku 1744 John Wesley zhrnul svoje chápanie a cieľ

metodizmu: „Čo môžeme odôvodnene považovať za Boží plán, keď si povolal kazateľov, ktorým hovoria metodisti? - Nie vytvoriť nejakú novú sektu, ale napraviť národ, zvlášť cirkev; a šíriť svätosť podľa Písma po (celej) zemi.“ Pod svätosťou si nepredstavovali strnulú pozíciu strachu kresťana pred Božím súdom, ale skôr aktívny život s Ježišom podľa zásad Písma a s etikou pomôcť blížnym. Spoliehali sa pritom na rôzne zaslúbenia Písma, na Božiu moc pôsobiacu v živote kresťana, ktorý sa vo viere modlí a očakáva Božiu odpoveď. Aj keď metodisti najprv mysleli na to, že v tomto zmysle dôjde k náprave milovanej Anglikánskej cirkvi, predsa sa misia relatívne rýchlo rozšírila do celého sveta a postupne získala milióny prívržencov.

Prvý, ale osamotený metodistický zbor na území neskoršej ČSR vznikol misijným úsilím Wesleyánskej cirkvi v Kladne v rokoch 1885-1892. Ako evanjelista tú slúžil duchovne znovuzrodený divadelník Václav Pázdral (24.4.1845 Stěžery - 1919 West, Texas, USA), ktorý uveril v Balcarovom spoločenstve Slobodnej reformovanej cirkvi českej v Bystrom, v Orlických horách. Vyškoloil sa v základoch teológie na Wesleyánskom seminári vo Waiblingen pri Stuttgarte. Túžil založiť metodistický zbor. Kladno a ostatný metodistický svet boli od seba príliš ďaleko, obsluha zboru náročná, a tak po siedmich rokoch práce bol kladnianský zbor postúpený Slobodnej reformovanej cirkvi. Pázdrala preložili do Tábora, ten po roku pôsobenia odišiel do Ameriky, kde okrem iného pracoval ako beletrista pre české krajanské časopisy. Trochu viac o tejto zaujímavej dejinnej epizóde píše Vilém Schneeberger v knižke Metodizmus v Československu 1918 - 1992, ktorú vrelo odporúčam (ECM, Praha, 2003).

Stabilnejšia práca mala vzniknúť až misiou Metodistickej episkopálnej cirkvi južnej v dvadsiatych rokoch 20. storočia. Josef Dobeš, Čech, ktorý pôsobil v Texase, naliehal na Misijnú radu, aby začala evanjelizáciu v českých krajinách. Dal sa k dispozícii a bol vyslaný do Prahy, kam docestoval 4. mája 1920. V júli navštívil Československo biskup J. Atkins a bolo dohodnuté, že kazateľ Dobeš začne stanovú evanjelizáciu v Prahe. Stan bol postavený v Prahe dňa 4. augusta na Kráľovských Vinohradoch. Po troch týždňoch musel evanjelizáciu na radu lekára prerušiť, pretože bol fyzicky vyčerpaný, avšak už v septembri opäť kázal v stane. Dňa 21. novembra bol v Prahe - Vršoviciach zorganizovaný prvý metodistický zbor v Československu. K nemu čoskoro pribudli ďalšie v Prahe a v miestach mimo Prahu.

Josef Dobeš (5.6.1876 Bohumilice u Brna - 6.6.1960 Houston, Texas, USA) sa vyučil vo Viedni za čalúnnika. Tam sa dostal do zhromaždenia českého

Spolku kresťanských mladíkov a uveril. Kazateľ zboru Václav Cejnar rozpoznal duchovné dary mladého Jozefa a vyzval ho, aby študoval bohoslovie. V roku 1901 študoval v misijnom ústave Neukirchen v Porýní a potom jeden rok na seminári v Londýne. Po návrate sa oženil a na podnet kazateľa Cejnara, ktorý sa z Viedne presťahoval do Ameriky, prijal pozvanie na kongregačný zbor do Anson v štáte Connecticut. Roku 1908 dostal ponuku metodistického superintendenta, aby šiel duchovne slúžiť českým krajanom v Texase. Popri kazateľskej práci študoval na metodistickej univerzite v Georgetowne, ktorá mu tiež v roku 1923 udelila čestný doktorát teológie. Keď sa otvorila možnosť pre metodistickú misiu v Československu, pricestoval v apríli 1920 do Prahy a pracoval v novozriadenom štáte až do roku 1940 ako kazateľ a krajský superintendent. V júni 1940 sa vrátil na odpočinok k synom do Spojených štátov.

Od 3. do 7. augusta 1922 zasadala prvá výročná schôdza československej misie v Prahe v Ječnej ulici, v dome, ktorý cirkev kúpila pre svoje ústredie. Schôdzu zvolal americký biskup W. B. Beauchamp, poverený Generálnou konferenciou, aby viedol prácu Metodistickej episkopálnej cirkvi južnej v Európe. Evanjelizoval totiž nie len v Československu, ale tiež v Belgicku a v Poľsku. Prvými vysvätenými staršími sa stali J. Dobeš a C. T. Collyer, ktorí prišli do Československa roku 1920, J. L. Neill a J. P. Barták, dorazili v roku 1921, a na tejto konferencii novo pribudol V. Vančura.

To sú mená ľudí, ktorí v mladom Československu niesli najväčšiu prvotnú zodpovednosť za šírenie metodistických myšlienok o svätosti podľa Písma. Avšak bez zástupu dnes už menom väčšinou neznámych osôb z radov čerstvo na vieru obrátených ľudí by práca dopredu nešla. Bolo okrem iného tiež treba veľa fyzickej práce okolo stanových evanjelizácií. V zástupe týchto pracantov bol aj náš dedo Karel Procházka. Spolu s ďalšími pomáhal stavať evanjelizačné stany, rozširoval kresťanskú literatúru a neskôr v roku 1924 sa podieľal na úpravách budovy, „zámku“ v Horných Počerniciach pre pripravovaný sociálny projekt sirotinca, ktorého prvým správcom sa stal kazateľ Josef Zloch.

Evanjelizácie metodistov v mladej Československej republike sa konali spôsobom, ktorý bral na zreteľ hustotu rozloženia zborov protestantských cirkví. V nadväznosti na husitskú tradíciu a pod heslom „Národ český, vráť sa ku Kristovi!“ sústredili evanjelizačné úsilie predovšetkým do miest a obcí, kde reformačné kresťanstvo nebolo významne zastúpené. Množstvo ľudí, ktorí sa objavovali na evanjelizačných zhromaždeniach, bolo neobyčajne veľké. Nahrávalo tomu do určitej miery hnutie Preč od Ríma! (Los von Rom, hin zum

Evangelium), ktoré vtedy často spájalo myšlienku češtvá s oddelením sa od katolíckej cirkvi. Na prelome 19. a 20. storočia prepuklo prestupové hnutie. Vtedy z rímskokatolíckej cirkvi vystúpili tisíce ľudí, aby rozšírili rady iných cirkví. Vznikla aj samostatná nová denominácia - Cirkev československá. Mnohí však ostali bez duchovnej orientácie. Metodistická misijná práca ich pozývala a pritiahla. Nakoniec za desať rokov práce mala novovzniknutá Metodistická cirkev desaťtisíc členov.

Bol to fenomenálny nárast, aký si dnes, keď ľudia prichádzajú aj odchádzajú skôr po jednotlivcoch, ani nevieme predstaviť. Malo to za následok rýchly vznik zborov, ktoré sa stretávali s mnohými problémami. Obrátení ľudia nemali podporu a zázemie celých veriacich rodín. Osamelí metodisti často trpeli atakmi zo strany rodín iných konfesijných smerov, nevydržali vo svojej novej cirkevnej príslušnosti a mnohí sa vracali späť do svojej pôvodnej náboženskej tradície. Neskôr prišli zložité časy hospodárskej krízy, svetovej vojny a vláda netolerantného komunistického režimu, ktorý navyše zakazoval evanjelizáciu mimo priestorov cirkevných budov. Členský úpadok bol obrovský.

Spoločenské podmienky pre „šírenie svätosti podľa Písma“ boli na Slovensku iné, rovnako iná bola aj ekumenická situácia. Slovenský kraj bol pod správou C. T. Collyera, niekdajšieho misionára v Kórei. Práca bola naplánovaná smerom k vzniku „obvodov“ Bratislava, Prešov a Zvolen, avšak v Prešove a vo Zvolene sa zakotviť nepodarilo. Collyer sa venoval najmä tzv. kolportárskej činnosti, to je šíreniu Svätého písma a kresťanskej literatúry. Nepochybne to bola záslužná činnosť, ktorá pomohla mnohým ľuďom a aj iným cirkvám. Po Výročnej konferencii v roku 1923 sa C. T. Collyer vrátil do Ameriky bez toho, že by sa na Slovensku podarilo založiť jediný cirkevný zbor. To sa podarilo za jeho nástupcu, ktorým sa stal superintendent Davis Percival Melson (1892 Jonesboro, Georgia, USA - 1977 LaGrange, Georgia, USA), kazateľ, v teológii vzdelaný na Emory University a s doktorátom z Yale Divinity School v USA. Ako jediný z amerických misionárov v ČSR sa plectivo učil po česky.

Práca metodistov na Slovensku zrejme od začiatku trpela jazykovou bariérou. D. P. Melson po dvoch rokoch práce napísal: „V podstate sa dá vzhľadom k pomerom našej práce na Slovensku pripodobniť viac našej práci v Poľsku než rýchlemu vzrastu našej cirkvi v Čechách. Slováci hovoria o metodizme ako o novej českej viere, ale českí úradníci na Slovensku sa napriek tomu k nám nehrnú, aj keď niektorí z nich nás navštevujú ... ”

Kazateľsky pôsobil na Slovensku najprv tiež Josef Dobeš. V roku 1924, kedy vznikol prvý zbor v Bratislave, napísal do Kresťanského buditeľa: „Sú

tomu štyri roky, čo som prvýkrát navštívil Bratislavu so svojím priateľom Clemensom. Toto krásne mesto, ležiace na ľavom brehu Dunaja, ma veľmi zaujímalo. Pýtal som sa na náboženské pomery, avšak nedozvedel som sa mnoho. V jedno popoludnie som si vyšiel na kopec za mesto a uvažoval som o tom, čo by sme mohli pre Bratislavu urobiť. Vtedy mi boli Božie plány nejasné. Našiel som si však miesto v tieni lesných stromov, kde som prosil Pána, aby sa zamiloval nad Bratislavou a vyslal si aj do tohto mesta služobníkov so svojím radostným posolstvom. Bolo teda mojou veľkou radosťou, že som po štyroch rokoch smel ísť do Bratislavy a pozývať hriešnikov k Ježišovi Kristovi.“

Evanjelizácia a zakladanie metodistických zborov na území Slovenska nikdy nenabrali takú silu ako v Česku. Práca sa stretávala s odporom niektorých katolíckych duchovných a s násilnosťami, ktoré viedli k ničeniu evanjelizačných stanov a fyzickému napádaniu účastníkov evanjelizácie. Kontinuita práce bola potom prerušená zákazom činnosti v septembri roku 1940. Po skončení druhej svetovej vojny sa k metodizmu na Slovensku hlásilo len niekoľko jednotlivcov. Do obmedzujúcich komunistických pomerov po roku 1948 vstúpila metodistická cirkev na Slovensku organizovaná iba do zborov v Jenkovciach a v Bratislave. Po mnohých rokoch (1951-1981) bol za prácu zodpovedný iba jediný ordinovaný kazateľ Josef Polák z Bratislavy, člen Cirkevnej rady v Prahe. Zdá sa, že metodistická cirkev na Slovensku dlhé desaťročia stála skôr iba na okraji záujmu metodistickej misie. Postupne vďaka Bohu pribudli zbory v Seredi a v Partizánskom, avšak skutočný rozvoj práce nastal až s demokratizáciou spoločnosti po roku 1989.

Prof. ThDr. Pavel PROCHÁZKA, PhD.